

הלכות פסח סימן תמו תמו

ביאורים ומוספים

החזו"א (א"ח סי' קכא סי' יח ד"ה שם) שנחשב לחמץ, ובכלל זמן הי"ח דקות יש לחשב גם את זמן ירידת הטיפות, כיון שנגיעת המים במקח אינה פחתת את הזמן משום שאין משך זמן לפגישה ביניהם.

[שעה"צ ס"ק פ]

ומפל' קק"ס גם הוא מודה ה"ש לחש לשה"ח?⁸³

87) וכן לגבי עסק מועט בעיסה בגון כשמנקר את המצות, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תנט סי' טז) בשם התרומת הדרשן שאף שעסק זה אינו מניח לעיסה להחמיץ בזמן שעוסק בה, מ"מ אינו מבטל את השחייה הראשונה, ולכן אם ישעה עוד יצטרף לשיעור מיל.

אמנם החזו"א (א"ח סי' קכא סי' יח ד"ה ובמ"ב) כתב, שבדלף רצוף אין השחייה שבינתיים מצטרפות לשיעור מיל, כיון שדלף רצוף נחשב כעסק גמור המבטל את השחייה הקודמת, וכל מה שהחמיר התרומת הדרשן שאינו כעסק גמור הוא רק בדלף שאינו רצוף, ומדבריו אלו דוכיח השונה הלכות (סי' ב) שהחזו"א נקט להלכה כדעת התרומת הדרשן שהובא במשנ"ב לעיל (שם), שכשעוסק בעיסה בעסק גמור אין השחייה מצטרפות, ושלא כדעת המהרי"ל שהחמיר בזה. [וראה בדבריו (סי' תנט סי' ב), שצוין למקומות נוספים שכך משמעות דברי החזו"א].

[משנ"ב ס"ק לב]

ואם הוא מ'ק'ק'ק⁸⁸.

88) ואם הניח את הדלף מטפטף והלך משם, ולאחר זמן מצאו עדיין מטפטף כבראשונה, כתב הכף החיים (סי' עא) בשם הפרי הדש שאין לחוש שנפסק הטפטוף בשיעור זמן הראוי להחמיץ וחזר לטפטף, אלא יש להתיר את הקמת, כיון שמסתבר שהמשיך הקילוח במנהגו ולא נפסק.

[משנ"ב ס"ק כז]

בפ' ע"תים, אינו מקמיץ⁸³.

88) ולגבי חומר רסוס שנתנו על החיטים, כתב בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' רכה סי' ג) שיש לדקדק שלא לקחת חיטים אלו לאפיות מצות, כיון שהחומר מעורב במים, ועד, שהחברר בזמן האחרון שהחומר עשוי מהפרשות של תולעים והוא עלול לגרום שהעיסה תחמיץ יותר מדר.

[משנ"ב ס"ק כח]

פ'ה א'רונים ס'כרים ד'אינו מ'מ'ין כ'לל, ו'יש ש'מ'מ'ירין פ'ם פ'ה⁸⁴.

84) ולגבי הטירחה בעשיית המצות, שכתב לעיל (סי' תס סי' ז) שצריך לטרוח עד שיתחמם היזע, והוא תיקון גדול לעון החמור, כתב הכף החיים (שם סי' יט) שמי"מ יש להזהר שלא תנטוף זיעתו לתוך העיסה, כיון שיש לחוש לדעות שהיא כמי פירות שכשהם עם מים הרי הם ממדירים להחמיץ.

[שעה"צ ס"ק עה]

ואינו נ'ה נ'ה ל'מ'ה. כ'טו ש'פ'ת ה'ש'⁸⁵.

85) ואף שאר המצות שאינן עומדות לצורך קיום המצוה בליל הסדר, כתב ה"י (סי' ד) שאין ראוי לנהוג בהן מנהג בזיון, כיון שסוף סוף הן לצורך יום טוב, והוסיף, שכיון שזה הטעם שאין להשתמש בקמח זה, אם אירע שלא ריכדו את הקמח, אין לחוש בכך לאיסור.

[משנ"ב ס"ק ל]

ד'אי לאו הכי י'צ'ט'פ'ו ה'ש'ה'י'ת ש'ב'ין ט'פ'ה ל'ט'פ'ה ל'ש'ע'ור מ'יל⁸⁶.

86) ואם נפל דלף לא באופן רצוף על הקמח במשך י"ח דקות, כתב

באר הגולה סט

י בנותא שם ליט
כ שם בגמרא
ל טראיש שם

א לשון הרמב"ם
ב פירק ה מעבדא
ג דחורא ארבא דשבתא
ד כר פקחים מ רבפי
ה גרסתא שם בגמרא

הלכות פסח סימן תסו תסז

(כה) אינו מחמיץ (סוה): ו' קמח שנפל עליו דלף אפלו כל היום, (כט) אינו בא לידי חמוץ, כ' והוא י בנותא שם ליט
(ל) שיהיה הדלף טורד בלי הפסקה, (לא) ויאפנו מיד לכשפסק. (לב) ואם הוא מספק אם הדלף ל טראיש שם
טורד אם לאו, (לג) אסור:

תסז דין חטים שנפל עליהם מים ותבשיל שנמצא לתוכו חטה, ובו ט"ז סעיפים:

א (א) א' דגן שנטבע (ב) [ב] בנהר או שנפל עליו מים, בשם שאסור לאכלו כף אסור

שערי תשובה

[א] בנהר, עבה"ש. וכתב בשו"ת מהרי"ט צהלון סימן סה, שעמר ארנו מלא חטים והשבידי קציה מים מקום לקום ונפלו המים על הארץ והנה קום פסח, בין שלא היה רק קציה אחת שאין בה קשעור להשירות אפילו צעירות חטים והם נתלו בהן עדו"ו, ולכן אם יש קשעור הפכה סדקים בין דף לדף שהמים נמלים דרך שם פשטב הטור והמחבר כאן דמתמייץ הנה אם שמה בלי עסק שעור חמוץ, דלא גרעו ממים דע"י ההתעסקות אינו בא לידי חמוץ:

(ב) בנהר. בטור פסח: ואין התמץ נכר בהם, משמע דאם התמץ נכר מפר למכר דהא תקנה דא"ל ולא תקנה, ט"ז וימ"א. אכל הר"ן פסח: אפלו נכר התמץ

באור הלכה

של חטים ונמצא בהם צואת חתולים וכשה דשרי לפסח, ואף דאין ללמד הנהר לזה מרין צואת חתולים שברוקח, דלש לומר שאני עופות שאין לחש למירגלים, שחיי אינם משתינים, דכל מי שאינו יונק אין לו מקום השתן, כמו שכתב בספר שערי שמים מאמר ה, אכל בחתולים יש לחש שהשתנו כמו שהטילו שם רעי וקאו לידי חמוץ, מכל מקום לא מחזיקין אסורא, וקמ"א לא הטילו מירגלים קלל או חטלו דחוק מהשנים או קמ"א לא נתמצו החטים, ואף אם נתמצו קצת אינו אלא מעושה דמעושה: ועוד, עקר דין מירגלים שנוי במתקנה, שקבאר בבית יוסף, ונזקף על זה דעת הפרי חדש וחקי"צקב דדוקא מי רגלי אדם מחמיץ, ולכן כל שאין ראין שום ריעושה בחטים אין להחמיר קלל, דאם לא כן אין לה כתיבה שלא הפל בה ספק זה, וכן עקר, עד כאן לשונו:

תסב סעיף ב, עין שם, אבל (עד) זעת אדם וכן (עה) צואה של כל בעלי חיים, (עו) כמה אחרונים סוברים דאינו מחמיץ קלל, (עז) ויש שפחמיו"ן עם פנה"ג: ו' (כט) אינו בא וכו'. שטרדת הדלף מונע מלהחמיר את הקמח השרי במי הדלף. (עח) ואפלו אם מתפשט הלחות יותר ממקום שהדלף מכה שם, מכל מקום על ידי טורד הדלף שמכה בכת ומבליע טפה אחר טפה אינו מניח להחמיר על סביביו: (ל) שיהיה הדלף טורד וכו'. רוצה לומר, שהיה השפות יורדות רצופות זו אחר זו כל היום, (עט) דאי לאו הכי יצטרפו השפיות שבין טפה לטפה לשעור ט"ל⁶⁸, וכדלעיל בסימן חנט סעיף ב בהג"ה. (פ) ויש מאחרונים שפירשין השעם, דכשאינם יורדות רצופות אין בכתם למנע החמוץ: (לא) ויאפנו מיד לכשפסק. רוצה לומר, שלא יניח הקמח שנחלחל במים בלי עסק, אלא יולש ויאפנו מיד, וכמבאר לעיל בסימן חנט סעיף ב. (פא) ונהו לבתולה, אבל דיעבד אין אסור אלא כשנשתנה שעור מיל אחר שהפסיק הדלף: (לב) ואם הוא מספק⁶⁹, דספקא (פג) דאורייתא הוא (פג) ואפלו להשהותו אסור. ונע, דהוא הדין (פל) ברגן גס פן דינא הכי, דאם הדלף טורד עליו טיף אחר טיף אפלו כל היום פלו אינו בא לידי חמוץ, ואם אינו יורד טיף אחר טיף נתמצין על ידי המים, ואף כשיורד עליו טיף אחר טיף, מיד שהפסיק צריך לשתקן: (לג) אסור. עין בפרימגדים שדעתו להחמיר בכל אופן בקמח הלוח, פי אין אנו בקיאין לידע איזה מקרי טיף טיף, עין שם:

א (א) דגן שננטבע וכו'. בטור פסח: ואין התמץ נכר וכו', משמע דאם התמץ נכר מפר, בין כשמכרו לישאל ובין כשמכרו לעצמם,

שער הציון

(סח) הנינו לפרוש הר"ש ותרע"ב, וכן שהיה הגר"ו, אבל הרמב"ם יש לו דרך אחרת וכן הגר"א בבאורה, וכמו שכתבתי בבאור הלכה: (סט) אלהי רבה, וכפי טה שבארתי בבאור הלכה, עין שם: (ע) טגן-סאלף: (עא) וקמח טגן-אלף: ולפי זה אם שרו עופות עם שאר בשיר נמצא בהם חטה שנתרבתה, אין לאסור בצונן אם לא שמה שעור מיל, דהא בקצי התנגלות לא נהתמצה, ובחמין לא שמה צדן שעור מיל כששרוהו במים. אם פן לא נתמצה, דלא גרע מעשה שאינה מתחממת פחות משעור מיל, עד פאן לשוננו. וצ"ע שם עוד מה שכתב בענין זה: (עב) אחרונים: (עג) פרי חדש: (עד) פרי חדש וקולר חיים. אך טה שצ"ע המקוריים לצ"ע בחק"צקב סעיף קטן ו רצונה להר"ו, לא הבנתי, וצ"ע נשאר שם הנכר אפלו בספק: (עה) ומה דהצריך הטור לברך הקמח כשנמצא על השוק צואת חתולים ונחלחל הקמח שבשק הוא רק משום קאיסמא, כמו שכתב הפ"ח, או משום "הקריבהו נא לפתחך" ואינו נזהר למצה, כמו שכתב הט"ז⁷⁰: (עו) הפ"ח ושי"ו ובגד"שע של המרדכי ושבי"בנסת הגדולה: (עז) הגהות מהר"ח ומה שהביאו אחרונים בשם גחלת-צבי שכתב פן בשם מהר"ל, טעות הדפוס הוא וצריך לומר בשם מהר"ל, והוא מהר"ד ל"ב תול"ש הפ"ל, פי חפשיה בפנה"ל ולא נמצא שום דבר לזהו ופרי חדש לענין צואת חתולים. אכן קשה, דלענין זעת אדם חספים בסעיף ג שאינו מחמיץ קלל וצ"ע דעתו דהוא כמ"פירות, ונתפסו הוא על-פי הסברא? והם אין לו שום ראיה לזה מן ההוסספא שהביא, דהתם ארי כתי רגלי בהמה, וצריך עיון, וגם באלהי רבה מצדד לבסוף להחמיר בזה, וגם לענין זעת אדם משמע שמתמיד, ואולם כתי רגלי בהמה וכן של חנה ושריטון, אף לטעם דסבירא לה דאינו מחמיץ, כדאי יש להשבו על-כ"פנים כמ"פירות, כי הביאו ראיה לזה מר כתי הרמב"ם בפ"ק י משמטא אכלין שקבת בקורא פן: (עח) הדושי טכר"ם טלונה, וכן כתב ספרי חדש: (עט) כן פרש הרומח"ט דין סימן קכג, עין שם: (פ) מאמר-טרדכי, דאפלו אם נימא דאין שהלח מתקדמת גס"פן בענין דוקא רצופות, ומכל מקום גם הוא מורה דיש לחש לשהיה⁷¹, ונפסקא-מנה מנה גס"פן אם מתחלה נרדו רצופין דאחר-כך שמה שעור חצי מיל שלא ירד קלל, ולאחר-כך נרד עוד הפעם רצופין, דלענין הרומח"ט דין ירד קלל ברובו להחמיר בזה ולטעם הפאמר-טרדכי לבר דאינו מחמיץ, אף לשלם להקל, ועין: (פא) פן פרש הפאמר-טרדכי ותר"א וכן מוכח טפרי חדש והוא רק לבתולה, אבל ברובו עם המחבר מודה דהוא שעור מיל כמו בעלמא וכמו שפסק הרמב"ם וקמ"א, וכן משמע מאלהי רבה לדינא, דלא בחק"צקב: (פב) פרי חדש והגר"א: (פג) שם בפרי חדש וכ"כ שי"א: (פל) אחרונים, וכמו שהצ"ח הרמב"ם את הדין בג"ג, ובהרומח"ט דין סימן קכג היה גרסתו בפמרא דצ"ג:

(א) הביאור הלכה הועבר לעמוד הבא לטקומו הנכון.

הלכות פסח סימן תסז

ביאורים ומוספים

(חולין צד, א) שבמקום שהשחטים הם ישראלים מותר לקנות בשר מנכרי אם ביום שנשחט טרפה מכריוזים על כך, לפי שהלוקח בשר מכיר אם הוא נשחט באותו היום, ואם הוא יודע שביום זה לא הכריוז, יש להניח שאין הבשר טריפה, אבל בדגן שטבע בנהר, אף אם יכריוזו שמוכרו לנכרי את הדגן, אפשר שהנכרי ימכור אותו לאחר זמן, ולא ידעו שהוא הדגן שטבע בנהר. [אכן לשון המשניב שכתב 'דאולי איכא מאן דלא שמע להכרחו, צ"ע אם כוונתו כפירוש זה, או שחומרא היא בחמץ שחיישינן שמה איכא מאן דלא שמע].

[משניב שם]

וקשמודיעו, קטר לקמך לו אפלו תרפה?

ו) ולמכור חמץ ידוע קודם פסח לישראל שחשוד על אכילת חמץ בפסח, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' מד ד"ה אגב) שצ"ע מדוע אין בכך איסור של "לפני עור לא תתן מכשול".

[שעה"צ סי"ק ו]

מה שאין בן הקא דליקא אלא חד ספקא⁸.

8) ואף על פי שאף כשמוכר לישראל יש שני ספקות, שמה יאכלנו קודם פסח, ושמה הדגן אינו חמץ [שאף על פי שהוא 'מינת נידח' במים, כל עוד שלא בקע הרי זה ספק חמץ, כמבואר במג"א סי"ק יב], מ"מ כתב בהגהות רעק"א שאין זה דיון כספק ספיקא, שכן הספק אם הדגן הוא חמץ הוא ספק אחד, ויש לדנו לחומרא ולומר שהוא חמץ, וכיון שהוכרע שהוא חמץ אסור למוכרו לישראל, שכן יש רק ספק אחד אם יאכלנו הישראל בפסח, מה שאין בן כשמוכר לנכרי יש שני ספקות אם יאכלנו ישראל בפסח, ספק שמה יאכלנו הנכרי עצמו, ואף אם ימכרנו לישראל, שמה יאכלנו קודם הפסח.

אולם החו"א (א"ח סי' קכא סי"ק בב ד"ה תס"ז וסי"ק בג ד"ה במ"ב) כתב שדגן שטבע בנהר הרי הוא חמץ אף על פי שהחטים לא בקעו, ושלא כדברי המג"א הנ"ל, ולפי דבריו לא קשה קשיית הרעק"א.

[משניב סי"ק ז]

רק הקא דאיכא פמה ספקות הקלו⁹.

9) וכתב החו"א (א"ח סי' קכא סי"ק בג ד"ה במ"ב) שאין הלשון מרוקדק, שכן בנוסף לספק שבשאר איסורים [דהיינו הספק שמה יאכלנו הנכרי עצמו שקיים אף בשאר איסורים] אין כאן אלא ספק אחד, והוא שאף אם ימכרנו לישראל יתכן שיאכלנו קודם פסח.

אכן, דברי החו"א הם לשיטתו לעיל [בהערה הקודמת] שחולק על המג"א (סי"ק יב) וסובר שדגן שטבע בנהר הוא וראי חמץ, אבל לדברי המג"א יש כאן שני ספקות יותר מבשאר איסורים, ספק שמה הדגן לא החמץ, ואף אם החמץ שמה יאכלנו הישראל קודם פסח, ו[לשון החו"א על דברי המשניב שאין הלשון מכוון, צ"ע].

[ביה"ל ד"ה דגן]

ד"ש מסלקים בין חטים לשעורים בענין זה¹⁰.

10) הבי"ש שם (ד"ה כתב היר אפרים) הביא את דברי הר"ן בשם הרא"ה, שמה שמוכר בגמרא (פסחים מ, א) שהביקוע הוא סימן לחימוץ, אין זה אלא בשעורים, אבל בהטים כיון שיש להן סדק מתחילת ברייתן, אף אם נרמה שהן לא בקעו יתכן שהתבקעו ואין הביקוע ניכר [וראה חו"א או"ח סי' קכא סי"ק בא ד"ה אבל, שפירש כן, אכן בסוגריים שם פירש פירוש אחר, שפעמים חטים מחמיצות אף על פי שאינן מתבקעות, לפי שלחריפות החמץ יש מקום לצאת המשך במילואים עמוד 29

סימן תסז

דין חטים שגפול עליהם מים ותבשיל שגממא לתוכו חטה

[משניב סי"ק א]

למנהגו שאין לוקחין קמח לפסח מן השוק¹.

1) והטעם למנהג זה, כתב לעיל (סי' תנג סי"ק כד) שבזמנינו נוהגים לכבס את החטים ולהשהות אותן במים, ודין כדגן שטבע בנהר. [אכן, המג"א (רי"ש הסימן שהוא מקור דברי המשניב, וכפי שציין בשעה"צ סי"ק ב), הביא דין זה שאין חששים שמה יטחנם הנכרי וימכרם לישראל גם לפי מה שכתב השו"ע שם (ס"ד) שבשעת הדחק מותר ליקח קמח מהשוק, והיינו אפילו במקום שלא נהגו לכבס את החטים].

[משניב שם]

קצודים פמה אחרונים דליקא למחש².

2) והחור"א כתב (א"ח סי' קכא סי"ק בג ד"ה וחשש), שאף על פי כן יש מקום לחשש, שאף על פי שנדהגים שלא לקנות קמח סולת מהנכרים, מ"מ קמח סובין קונים מהם [לפי שמה ששורים חטים במים הוא כדי להסיר מהן את המורסן, כמבואר ברש"י (פסחים ל, א ד"ה לתיתה)], ואם יש סובין בקמח יש להניח שלא שרו אותן במים, ואם כן יש חשש שהנכרים יטחנו את החטים עם הסובין, ויקנו ישראל את הקמח מהם.

[שעה"צ סי"ק ב]

וקא דאין לוקחין מיני אפלו פסח³.

3) אולם לעיל (סי' תנג סי"ק כד) כתב, שהרבה פוסקים סוברים שאסור להשהות אותו בפסח, ושם עבר והשהה אותו יש סוברים שהוא אסור משום חמץ שעבר עליו הפסח [וראה חק יעקב (שם) סי"ק טז] שחילק בין מי שקונה מנחתומים שהם ודאי לותתים ולכן אסור להשהות, לבין מי שקונה מבני הכפרים שיותר להשהות, וראה גם בחק יעקב שם סי"ק יח].

[שעה"צ שם]

דסמכין דכל ישראל מבטלים⁴ ואומרים כל המידא וכי דלא חזיתא וכו'.⁵
4) ואף שיתכן שהנכרי ימכור את הקמח לישראל בפסח עצמו לאחר שהישראל כבר ביטל את החמץ, מ"מ כתב השו"ע הרב (ס"ד) שכיון שיש להניח שאין אדם מעונין לקנות רב האסור לו, הרי זה מקח טעות, ונמצא שהחמץ שייך לנכרי ואין הישראל עובר עליו ביביל יראה, וראה שם שכתב טעם נוסף.

5) ומבואר בדבריו שאם המבטל יודע על קיומו של החמץ, אלא שחושב שאין זה חמץ, מועיל לו הביטול, והרי זה בכלל מה שאומר המבטל 'דלא חזיתיה', וכעין זה כתב בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קלג) לגבי מי ששלח שליח למכור חמץ, וסבר המשלח שהשליח מכר את החמץ אך למעשה השליח לא מכר אותו, שהחמץ מותר לאחר הפסח, לפי שהמשלח ביטל את חמצו ואמר 'כל המורא דלא חזיתיה וכו', ואף החמץ שהוא סבור ששייך לקונה בכלל 'דלא חזיתיה', שכן אין הוא 'רואה' שהחמץ שייך לו.

[משניב סי"ק ב]

דאולי איכא מאן דלא שמע להקתה⁶.

6) מקור דין זה הביא המג"א (סי"ק א) בשם השלטי גבורים (ע"ז לא, ב מדפי הרי"ף), וביאר שם, ששונה זה ממה שמבואר בגמרא

